



Länsstyrelsen  
Värmland

Samhällsbyggnad  
Malin Iwarsson

## YTTRANDE

Datum  
2011-11-03

Sida  
1(7)  
Referens  
401-4701-2011

Karlstads kommun  
Kommunledningskontoret  
651 84 Karlstad

## Översiktsplan för Karlstads kommun

### HANDLINGAR

Rubricerad översiktsplan (ÖP) har översänts till Länsstyrelsen för granskning enligt 4 kap 7 § PBL. Förslaget är registrerat hos Länsstyrelsen 29 augusti 2011 och innehåller följande handlingar:

- Utställningshandling, Översiktsplan 2012
- Bilaga 1, Riksintressen enligt miljöbalken
- Bilaga 2, Miljökonsekvensbeskrivning tillhörande översiktsplan 2012.
- Samrådsredogörelse
- Karta Riksintressen, Skyddade områden, Förändrad markanvändning, allmänna intressen och riskobjekt samt Tätortskarta Karlstad.

### Länsstyrelsens roll och förslagets handläggning

Länsstyrelsen har att enligt 4 kap. 9 § plan- och bygglagen (PBL) avge granskningsyttrande av vilket skall framgå om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska fogas till planen då den antagits.

Förslaget har sänts för yttrande till berörda myndigheter samt till berörda enheter inom Länsstyrelsen. Vattenfall, Svenska Kraftnät och Försvarsmakten har inkommit med yttranden med anledning av

planförslaget. Vattenfall och Svenska Kraftnät har inget att erinra mot förslaget. Försvarsmakten har framfört synpunkter på redovisningen av riksintresse för totalförvar, Länsstyrelsen förutsätter att Karlstads kommun rättar texten enligt Försvarsmaktens yttrande.

Vidare erfar Länsstyrelsen att Trafikverket kommer att yttra sig.

### **Sammanfattning**

Länsstyrelsen välkomnar Karlstads kommuns ambitiösa och välarbetade översiktsplan. Att kommunen i översiktsplanen har diskuterat och tagit ställning till en rad planeringsutmaningar anser Länsstyrelsen är ett gott exempel på användning av översiktsplaneinstrumentet. I tider då planeringsförutsättningarna blir alltmer komplexa, behövs samlande dokument där frågorna diskuteras i ett större sammanhang. Länsstyrelsen bedömer att Karlstads kommun i sin översiktsplan kommer att ha en bra grund för kommande mer detaljerad planering.

### **Föreslagen markanvändning**

#### **Välsviken**

Länsstyrelsen instämmer i att framtagande av fördjupad översiktsplan (FÖP) för Välsviken vore ett bra sätt att skapa en grund för kommande planering inom området. I detta sammanhang hoppas Länsstyrelsen att det nu aktuella detaljplaneprogrammet för området omarbetas till att istället utgöra starten på en fördjupad översiktsplan.

Texten om den kommande FÖPen för Välsviken har inte kompletterats med framförda synpunkter i samrådet. Länsstyrelsen vidhåller tidigare framförda synpunkter om att FÖPen ska hantera riksintresset Alsterdalen och att området även omfattar kulturvärden av betydelse för riksintresset för *Vänern med öar och strandområden*. Länsstyrelsen menar därför att det är angeläget att tidigt uppmärksamma frågor om den geografiska avgränsningen av riksintressena och det behov av fördjupat kunskapsunderlag i form av kulturmiljöutredningar som kan föreligga.

#### **Vålberg**

Länsstyrelsen efterlyste i samrådet en beskrivning av Älvenäs som alternativ godshamn. I utställningshandlingen nämns hamnen i Älvenäs, men fortfarande utan att något ställningstagande om utvecklingsmöjligheter görs. Sådant ställningstagande därför får göras i eventuell kommande mer detaljerad planering.

#### **Edsvalla**

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning om att en ny infartsväg behövs i Edsvalla.

### Vallargärdet/Ulvsby

Länsstyrelsen anser, med tanke på det exploateringsstryck som finns i området, att det vore befogat att detaljplanera Alsters kyrkby med omgivningar. Miljön runt Alsters kyrkby är mycket värdefull utifrån en rad kriterier och vid ett detaljplanearbete skulle landskapsbildskyddet kunna inarbetas i planen.

### Molkom

Länsstyrelsen konstaterar att översiktsplanen innehåller områden utpekade som lämpliga för bostäder i järnvägens relativa närhet. Med utgångspunkt i det arbete med kapacitetshöjande åtgärder för järnvägen som godsstråk som pågår, menar Länsstyrelsen att bostäder nära järnvägen inte är lämpligt. Samhället Molkom bör kunna utvecklas på andra platser än i direkt anslutning till järnvägen med dess omgivningspåverkan.

## Riksintressen

Av planbeskrivningens avsnitt 7.8 *Kulturmiljö* och bilaga 1 Riksintressen enligt Miljöbalken avsnitten 4 *Kulturmiljö* och 8 *Särskilda hushållningsbestämmelser* framgår de fyra riksintresseområden för kulturmiljövården som omfattas av 3 kap 6 § MB samt området *Vänern med öar och strandområden* som omfattas av 4 kap 1-2 §§ MB. Enligt lagtexten i 3 och 4 kap MB ska riksintressen skyddas och ett av grundkraven på en översiktsplan är att kommunen redovisar hur man avser att tillgodose skyddsbehovet för de redovisade riksintressena. Länsstyrelsen bedömer att nuvarande formuleringar för flera av riksintresseområdena inte på ett tydligt sätt redovisar kommunens ställningstagande i olika markanvändningsfrågor till skydd för riksintressevärdena.

För flera riksintresseområden är kommunens enda inriktning att i sin planering inte motverka syftet med riksintresset. Länsstyrelsen efterlyser ett aktivare säkerställande av riksintressen och anser det självklart att kommunen i sin planering följer gällande lagstiftning.

### Riksintresse kulturmiljö

För riksintresseområdet Segerstad (K 19) anges att områdesbestämmelser avses upprättas för Segerstad by i enlighet med beslut från 2005 av dåvarande byggnadsnämnden. Länsstyrelsen vill poängtera vikten av att skyddet för riksintressevärdena verkligen kommer till stånd. Någon annan inriktning eller vägledning för kommunal planering eller tillståndsprövning för detta relativt stora och mångfacetterade riksintresseområde saknas i utställningshandlingen.

För bebyggelsemiljöer inom riksintresset Alsterdalen (K 18) och Väse – Ve (K20) anges att områdesbestämmelser ska upprättas om utvecklingen riskerar att påtagligt påverka områdenas kulturvärden. ÖP är ett planerings-

instrument att använda på ett ansvarsmedvetet och framtidsinriktat sätt för att både tydliggöra statens och kommunens inställning till riksintressevärdena och att förebygga att skador kan uppstå på dessa värden. Länsstyrelsen menar att det är angeläget att genom bl.a. planläggning aktivt skydda och värna de värden riksintressena ger uttryck för och därmed tydliggöra det företräde riksintresset har gentemot andra intressen och markanspråk. För såväl Alsterdalen som Väse – Ve är det enligt Länsstyrelsens uppfattning värdefullt att ÖP anger inriktning eller vägledning för kommunal planering eller tillståndsprövning också för annan markanvändning än bebyggelse.

Vad som anges i bilaga 1 under avsnitt 4.2 Alsterdalen sista stycket på sid 15 synes bygga på en missuppfattning. Förordnande om landskapsskydd enligt 19 § NVL kan inte per automatik behandlas som (kultur)reservat på det sätt som kan ske för beslut om naturvårdsområde enligt 19 § NVL. Länsstyrelsen anser att stycket är sakligt felaktigt och bör utgå.

Länsstyrelsen finner också det följande textavsnittet överst på sid 16 som motsägelsefullt. Alsterdalens riksintressestatus baseras på den landskapsbild som utgjort miljöbakgrund för Gustaf Frödings diktning och som idag innehåller både materiella och immateriella spår från hans personhistoria och författarskap. För en långsiktigt hållbar utveckling av riksintresset och det litterära landskap som området utgör är det enligt Länsstyrelsens mening angeläget att riksintressets kulturmiljövärden värnas och prioriteras i planering, tillståndsprövning och markanvändning. Texten bör därför omformuleras.

## **Miljökvalitetsnorm**

### **Miljökvalitetsnormer för vatten**

Karlstads kommun bedömer att översiktsplanen inte föreslår några åtgärder som försämrar möjligheterna att uppfylla normerna för vatten. Länsstyrelsen anser att all exploatering på något viss påverkar vattenkvalitet, genom avloppsvatten, dagvatten, exploaterade stränder mm. I vissa fall kan bedömningen göras att exploateringen inte påverkar möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormer, medan det i andra fall redan idag finns risk att normerna inte uppnås. Lite längre ner i stycket anger kommun att ett led i arbetet att uppnå normerna är arbetet med en VA-plan. Länsstyrelsen tycker att detta är en bra åtgärd som sannolikt kan kompensera för föreslagna extra exploatering, eller till och med förbättra nuvarande påverkan. Kommunen skulle på ett övergripande sätt kunna bedöma hur de olika stadsutvecklingsområden påverkar vattenkvalitet, jämfört med dagens förhållanden.

I stycket ”Nuläge och Vattenmyndighetens bedömning” saknar Länsstyrelsen en beskrivning av vatten (sjöar, vattendrag, grundvattenförekomster) där det finns risk att inte uppnå god status. Till exempel finns för bedömningen av kemisk status väldigt få mätningar tillgängliga. Då har vattnet bedömts ha god kemisk status, men det har också gjorts påverkansanalyser av källor i närtillrinningsområdet som i sig kan

utgöra risker. Även för dessa vatten ska det genomföras åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormen uppnås.

Det framgår inte om dagvattenfrågorna ingår i VA-planen som kommunen arbetar med. I översiktsplanen nämns att vägdagvatten kan vara förorenat, men i övrigt nämns om dagvatten enbart att det ska ledas bort och separeras från avloppsvatten. Dagvatten kan vara en betydande källa för t ex miljögiftspåverkan på ytvatten och frågan kring behov av rening behöver tas med i kommunens arbete med VA-planen.

#### Vålbergsrakan

Inför mer detaljerad planering av Vålbergsrakans sträckning utgår Länsstyrelsen ifrån att Sörmons skyddsområde för vattentäkt ingår i sträckningsutredningens planeringsförutsättningar.

### Hälsa och säkerhet

#### Förorenad mark

Länsstyrelsen konstaterar att översiktsplanen saknar en strategi om hantering av förorenade mark, även om det i samrådsredogörelsen nämns att kommunen avser att ta fram en strategi. Enligt Länsstyrelsens mening förenklar en sådan, kommunövergripande, strategi ställningstaganden som nu får ske i mer detaljerad planering.

#### Buller

Länsstyrelsen delar inte kommunens avvägningar kring bullerfrågorna och med det kommunens förhållningssätt till Boverkets allmänna råd. Det område som kommunen pekat ut som område där möjlighet till avsteg från riktlinjerna är möjliga, är enligt Länsstyrelsen för schematiskt utpekat. Konsekvensen av att Länsstyrelsen och kommunen har olika syn på hur tillämpningen av riktlinjerna för buller i planeringen ska hanteras, innebär att frågan måste beskrivas och avgöras i berörda detaljplaneprocesser.

#### Översvämningsrisk

När det gäller frågan om översvämningshänsyn i planeringen så påpekade Länsstyrelsen i samrådsyttrandet att en stor del av den kommande stadsutvecklingen kommer att ske i områden där översvämningsprogrammets strategi för byggande och planering inte kan följas.

Karlstads kommun svarar att detta är en missuppfattning och påpekar att riktlinjerna anger att bebyggelse kan tillkomma i översvämningshotade områden om planeringen föregås av en riskanalys. Kommunen anser att Länsstyrelsens stora befogenheter avseende översvämningsrisk i detaljplaneringen bör säkerställa att dessa riskanalyser tillämpas vid planläggningen.

Enligt översvämningssprogrammet ska riskanalyser utföras om riktlinjer för planering och byggande i översvämningshotade områden inte kan följas. En riskanalys gör inte ett översvämningshotat område mer lämpligt för bebyggelse, utan syftar till att identifiera föreliggande risker och formulera vilka riskreducerande åtgärder som måste genomföras för att möjliggöra bebyggelse. Detta kan i sin tur leda till en värdering som innebär att projektet inte genomförs, till exempel på grund av för höga kostnader eller för stora risker. Kommunen skulle kunna göra översiktliga riskanalyser redan i översiktsplanen, för att på så sätt konstatera om en exploatering är lämplig eller ej.

Länsstyrelsens befogenheter när det gäller översvämningssrisk i detaljplaneringen innebär att vi ska bedöma om en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion, inte säkerställa att riskanalyser tillämpas vid planläggning. Det kan däremot bli en följd av dessa befogenheter.

Karlstads kommun anser att det i nuläget är otydligt vilken ståndpunkt Länsstyrelsen har gällande byggande av samhällsviktiga funktioner kopplat till Vänerens nivåer. Vi har förståelse för synpunkten. Länsstyrelserna i Västra Götaland och Värmland arbetar med att ta fram en vägledning för planering i områden med risk för översvämning, vilken kommer att tydliggöra vår ståndpunkt i frågan. Länsstyrelsen anser liksom Karlstads kommun att den dimensionerande nivån är tillräcklig för byggande av samhällsviktiga funktioner.

Enligt den senaste studien som gjorts av SMHI är Vänerens dimensionerande nivå 46,81 (RH00 Karlstad) med påslag för vind och förändrat klimat. Länsstyrelsen kommer att hävda denna nivå som lämplig för samhällsviktig verksamhet. Karlstads planeringsnivå på 46,75 är därmed tillräcklig även för samhällsviktig verksamhet, med minsta möjliga marginal.

### **Mellankommunala frågor**

Länsstyrelsen konstaterar att utställningshandlingen innehåller resonemang kring Karlstads plats och del i omgivningarna. En fråga som skulle kunna belysas ytterligare och som bör hanteras i samma övergripande perspektiv som översiktsplanen, är trafikfrågorna. Utställningshandlingen beskriver trafikflöden inom Karlstad och planerna på förstärkning av kollektivtrafikstråk och gång och cykelvägar på ett bra sätt. Vad som skulle behöva en noggrann utredning och aktivt ställningstaganden är trafikfrågorna i ett större sammanhang där framförallt Karlstad- Hammaröregionens gemensamma trafikfrågor diskuteras i ett sammanhang.

## Övrigt

### Förslag på rättelser

I granskningen av översiktsplanen har konstaterats felaktigheter i Länsstyrelsens underlagsmaterial för Brattforsheden. Detta har numera rättats och föranleder att följande smärre redaktionella ändringar i bilaga 1 Riksintresen enligt Miljöbalken kan vara befogade:

Avsnitt 3.1 *Brattforsheden* under Inriktning punkt 1 (sid 7) bör sista meningen ändras till: ”Hela området är natur- eller kulturresevat.”

Avsnitt 3.1 *Brattforsheden* sista stycket (sid 7) ”Hela riksintresseområdet...” bör ändras till ”Större delen av riksintresseområdet...”. I sista meningen bör uttrycket ”Brattforshedens naturresevat” ändras till ”Brattforsheden”.

Avsnitt 9.5 *Brattforsheden* under Inriktning punkt 1 (sid 31) bör uttrycket ”Hela området är...” ändras till ”Större delen av området är...”.

Avsnitt 9.5 *Brattforsheden* fjärde meningen (sid 32) bör uttrycket ”Hela Natura 2000-området...” ändras till ”Större delen av Natura 2000-området...”.

Beslut i detta ärende har fattats av verksamhetschef Jan Bodin. I den slutgiltiga handläggningen har länsantikvarie Göran Wettergren och samordnare vattenförvaltning Karin de Beer deltagit. Föredragande har varit planhandläggare Malin Iwarsson.

Jan Bodin

Malin Iwarsson

Lst plankod: ST140, ST1402

Sändlista (utan bilagor): Samma mottagare som fått externremissen resp internremissen (skickas via e-post)